

'n HOESBREEF

UITGAVE VAN STICHTING HISTORISCHE SOCIËTEIT ENSCHEDE-LONNEKER

Archeologisch onderzoek Raiffeissenstraat

In voorbereiding op de bouw rondom de Melkhal aan de Raiffeissenstraat wordt de laatste maanden al hard gewerkt op het terrein. Terwijl de oude bebouwing deels wordt gesloopt, zijn er diverse onderzoeken uitgevoerd om nieuwbouw mogelijk te maken.

Door **Erica Rompelman**

Foto Dorien te Kieft

▲ *Negentiende eeuwse fundamenteën van arbeiderswoningen in de buurt van voorheen de Grootte Stoom. Op de achtergrond de Melkhal. De rood-witte stok op de voorgrond heet een BAAK, een standaard meetlat. Het grijze instrument - een totaalstation (landmeetkunde) op de zwarte stok van de medewerker op de voorgrond meet de exacte hoogte van (hier) het plaveisel van veldkeijtes.*

Sinds het in 1992 getekende Verdrag van Valletta (Malta) in 2007 werd geratificeerd, hoort daar ook archeologisch onderzoek bij. Vanaf eind jaren '90 wordt al 'in de geest van de wet' gewerkt zoals dat mooi heet. Wanneer bijvoorbeeld bij bouwwerkzaamheden of natuurinrichting de bodem wordt geroerd, kunnen ook archeologische resten in hun context verstoord worden. Daarom is het belangrijk dat dit bodemarchief voorafgaand wordt onderzocht en zo nodig veilig gesteld. Soms worden vondsten bedreigd wanneer er niet wordt gegraven, zoals bij een verlaging van het grondwaterpeil.

Archeologisch onderzoek is niet altijd

nodig. Niet overal zijn archeologische resten aanwezig. Soms is de bodem al verstoord en is de informatie samen met de vondsten verloren gegaan. Het kan ook voorkomen dat de resten op grotere diepte liggen, of op een plek in een plangebied waar ze juist in de bodem het beste bewaard blijven. Voor archeologen is het belangrijk om de overblijfselen zoveel mogelijk in hun context te kunnen onderzoeken. Juist de vindplaats en samenhang kunnen veel vertellen over hoe de omgeving er vroeger uitzag en hoe mensen leefden.

Bij het archeologisch vooronderzoek voor het plangebied bij de Melkhal kwam naar voren dat in een deel van het plangebied nog archeologische sporen

en vondsten zouden kunnen worden aangetroffen. Het vooronderzoek begint met een bureauonderzoek. Wanneer daaruit blijkt dat archeologische resten worden verwacht, kan deze uitkomst met boringen, of in de binnenstad direct met proefsleuvenonderzoek worden getoetst. Dit wordt gedaan door een klein percentage van het terrein te onderzoeken. Het proefonderzoek in het veld bevestigde dat er nog archeologische vondsten in een klein deel van het plangebied konden worden verwacht.

[Lees verder op pagina 3](#) ►

Klik voor filmpje ► YouTube

'n HOESBREEF

Stichting Historische Sociëteit Enschede - Lonneker

Gratis interactieve digitale nieuwsbrief
van de Historische Sociëteit
www.shsel.nl

Redactie

Ilse van Heerwaarden
Wim Corduwer
hoesbreef@gmail.com

Secretariaat

Gerard Hemelt,
Suze Groeneweglanden 14,
7542 NM Enschede, 06 197 255 77
secre.shsel@gmail.com

'n Sliepsteen

Contribuanten ontvangen vier keer
per jaar ons historisch blad
'n Sliepsteen. Redactie:
Geert Bekkering, 053 430 06 91
of geertbekkering@shsel.nl

[https://www.facebook.com/
SHSEL/](https://www.facebook.com/SHSEL/)

Onze documentatie is te raadplegen
in Prismare, ruimte 1.07. Roomweg
167 op maandag 10-12 uur en vrijdag
14-16 uur. Contribuanten ontvangen
ons kwartaalblad 'n Sliepsteen
www.shsel.nl

De Historische Sociëteit Enschede-
Lonneker heeft bij de belastingdienst
de status van culturele ANBI. Dat bete-
kent dat een gift aan de sociëteit voor
125 procent kan worden afgetrokken
van de inkomstenbelasting en voor
150 procent van de vennootschaps-
belasting.

Een ANBI is een algemeen nut
beogende instelling. Onze Historische
Sociëteit mag zich culturele ANBI
noemen omdat we een instelling zijn
die voor minstens 90 procent actief is
op cultureel gebied.

De waarheid en vrijheid

Op 1 april vieren we 75 jaar vrijheid
in onze stad. De bezetting en de
terreur was voorbij. We konden
gewoon weer zeggen wat we wil-
len, lezen wat we willen en geloven wat
ons goed dunk. In principe een groot
goed, die vrijheid die we zo gemakkelijk
zien verkwanzelen. Pas als je de vrijheid
niet hebt, besef je wat je onthouden
wordt. Als de gepresenteerde 'waarhe-
den' toch anders blijken te liggen. Wat
gebeurt er in de wereld? Wat is waar en
wat niet, en waarom? Wat drijft sommige
mensen om de waarheid te verdraaien
en ons te voeren met angst? Types die
ook nooit twijfelen.

Ik ben zelf een nieuwswink. Een dag
zonder kranten is een dag niet geleefd!
Voor mij is nieuwsgierigheid de grote
drijfveer achter deze zucht naar nieuws
en achtergronden.

Echte wetenschappers weten weinig
zeker. Durven twijfelen maakt dat ze
nieuwsgierig zijn, op zoek naar feiten,
naar zekerheid. Daar word je wijzer van.
Dan moet je durven onderzoeken! Para-
llen met het verleden in kaart brengen.
Accepteren dat je eigen 'gelijk' ook niet
vaststaat. Vragen stellen om echt te
leren. Daar ligt denk ik ook de kern van
onze betrokkenheid bij de geschiedenis
van Enschede, echt willen weten wat
er gebeurd is. Dat vereist dat we ook
durven twijfelen aan verhalen, herin-
neringen en feiten. Maar het loopt fout
als feiten worden ontkend of als feiten
worden getypeerd als 'ook maar een
mening'. Het is ook voor onze Historische
Sociëteit wel een opgave; waarheidsvin-
ding rond onze geschiedenis. Dat vraagt
geïnteresseerde, onderzoekende en
kritische geesten.

We zijn bezig met het verhaal van de
bevrijding. Een themanummer van 'n
Sliepsteen is in de maak met verhalen
van mensen rond hun bevrijding. Het
belooft een mooi nummer te worden
met interessante herinneringen. Er is
een film tevoorschijn gekomen met
onbekende beelden van 1 april, die we
proberen te laten zien op de tentoon-
stelling van foto's van de bevrijding uit
de Brusse-collectie. Die is vanaf 30 maart
tot eind april te zien in Prismare, op
werkdagen aan de Roomweg 167D.
Eind maart wordt ook de documentaire
over dominee Overduin gepresenteerd,
en iedereen is nieuwsgierig naar het

verhaal achter
diens inzet
voor mede-
mensen en wat
dat voor men-
sen heeft be-
tekend. Onze
geschiedenis,
waarbij ook de
verhalen over
moordpartijen
in onze stad

rond 1 april 1945 weer op tafel komen.
Verhalen over verraad, vriendjespolitiek
en verschuivende panelen. Zie ook het
boek over Dirk van de Meer, dat de His-
torische Sociëteit een paar jaar geleden
heeft uitgebracht. Wat is de waarheid?

Bestaat er één waarheid? Ooggetuigen
kunnen vertellen over hun herinnerin-
gen, hun waarnemingen, belevenissen
maar altijd ingekleurd en bijgekleurd
door de tijd. Eerlijk gezegd vind ik dat
het interessantste onderdeel van ons
werk, van onze hobby kan ik beter
zeggen. De zoektocht naar de verhalen,
de foto's en films die zijn gemaakt en
waarop zaken zijn vastgelegd.
De komende weken weer veel terugblik-
ken. Eerst 75 jaar bevrijding herdenken,
en dan op 13 mei de vuurwerkcramp van
20 jaar geleden. De tijd raast voort.

Ik heb deze week meegewerkt aan het
vastleggen van ooggetuigenverhalen;
Oral history rond de vuurwerkcramp, nu
het nog kan. Vanuit de Museumfabriek
geïnitieerd. Wat gebeurt er na zo'n cala-
miteit met een wethouder? Wat was er te
doen op die 13e mei 2000 en de unieke
opgave die op de stad afkwam. Zoveel
trauma's, zoveel schade, een ontredder-
de stad.

Mijn eigen herinneringen, de beelden
van toen, bleken toch weer gemakke-
lijk op te roepen in mijn hoofd. Maar
beschrijven ze mijn werkelijkheid of die
van iedereen?

Dat wordt later de opgave voor historici,
vragen stellen, ook dan, en kritisch zijn.

Dick Buursink
voorzitter

Archeologisch onderzoek Raiffeisenstraat

Vervolg pagina 1 ►

Archeologisch onderzoeksbureau RAAP heeft dit deel in een opgraving van een week verder onderzocht. Onder recentere ophogingslagen werden overblijfselen van sporen uit de Middeleeuwen gevonden. Het ging om sporen die bij een erf zouden worden verwacht en van een oude weg. De sporen konden niet direct worden gekoppeld aan een gezamenlijke structuur.

Heel verrassend werden vlak aan de Raiffeisenstraat vondsten gedaan uit de periode van net voor de Melkhal. Vermoedelijk betreft het de overblijfselen van arbeiderswoninkjes uit de periode van de 'Grooten Stoom', van 1833-1890. Naast diverse gebruiksvoorwerpen, fundamenteën en vloeren, werden ook een kleine put aangetroffen, vermoedelijk een waterput, en ook een stoep of steegje met goot en resten van een grotere weg die nog niet bekend was. De vondsten worden gewassen, gedateerd en verder onderzocht waarna ze worden overgedragen aan het archeologisch depot. Wat er precies gevonden is en wat de resultaten van het veldwerk zijn, wordt verder uitgewerkt in de rapportage door RAAP.

Dit onderzoek biedt meer informatie over hoe mensen in deze tijd leefden en over hoe Enschede eruitzag in deze periode. Het kan nieuwe invalshoeken bieden en mooie verrassingen opleveren, want archeologisch gezien is er nog niet zo veel bekend over Enschede.

▲ Een negentiende-eeuws bestraat weggetje met een watergootje, fundamenteën van een arbeiderswoninkje en op de achtergrond verschillende lagen in de bodem met nog een muurdeel. Gele kaartjes als markering van vondsten (lees scherven, botjes) en meetpunten.

Foto Dorien te Kieft

Expositie foto's Henk Brusse

► Vanaf zaterdag **28 maart** a.s. is in Prisma aan de Roomweg 167, een door de Historische Sociëteit ingerichte expositie te zien van ca. 50, door persfotograaf Henk Brusse gemaakte, foto's van de Tweede Wereldoorlog en de bevrijding van Enschede. De toegang is gratis.

Jan Brummer

◀ *Manschappen van de Binnenlandse Strijdkrachten in de Molenstraat.*

Herdenking bombardement De Veldkamp

Op 22 februari 1944 vielen er opnieuw bommen op Enschede, op De Veldkamp. Veertig mensen kwamen om het leven, minstens tweeënveertig buurtbewoners raakten gewond en honderden huizen werden verwoest of raakten zwaar beschadigd.

Door **Marcel Meijer Hof**

Ook elders in de stad kwamen op die dag bommen naar beneden. Een herdenking is er nooit geweest, totdat vorig jaar, als afsluiting van een omvangrijke inventarisatie, er een documentaire werd uitgebracht die veel bezoekers op de been bracht. Daaruit bleek dat de behoefte om te gedenken welzeker bestaat. Een waardig gedenkteken is nog niet gerealiseerd maar de Wijkraad Horstlanden-Veldkamp vond het gepast om samen met de Historische Vereniging een krans te leggen bij de Bethelkerk.

Dat leek hen een goede plaats, zo midden in het voormalige buurtschap. Deze kerkgemeenschap verloor destijds zelf haar nog niet zo heel oude, maar fraai gebouwde kerk aan de Haaksbergerstraat. Deze sobere, bescheiden herdenking wil de aandacht vasthouden voor de enorme indruk die dit alles destijds heeft gemaakt op de ooggetuigen, de nabestaanden, de stad als geheel. De schade was zó groot, dat men direct bij het begin van de Wederopbouwperiode besloot om het hele gebied te ontegenen en opnieuw in te delen. In Den Haag

▲ Jan Astrego en Marcel Meijer Hof leggen een krans ter herdenking aan het vergeten bombardement van 22 februari 1944.

Foto Annina Romita

keek men ervan op en vroeg zich af of de ermee gepaard gaande kosten wel verantwoord waren.

Met dit vergissingbombardement van Amerikaanse bommenwerpers kregen meer steden in het oosten te maken; Nijmegen (800 slachtoffers), Arnhem en Deventer werden op dezelfde dag getroffen. Het is nog steeds niet duidelijk waarom dit bombardement werd uitgevoerd.

In die periode woedde een grote en voortdurende aanval op Duitse steden. Hierbij wordt ook Nederland getroffen. De eenendertig Amerikaanse bommenwerpers keren terug van een mislukte

aanval op de steden Gotha en Oschersleben in centraal Duitsland. Wegens de beperkte brandstof aan boord moesten zij hun bommen afwerpen op secundaire doelen om veilig terug te kunnen keren naar hun Engelse basis. Maar in Nederland, op welke doelen?

Parallel aan deze herdenking was er een thema-wandeltocht door De Veldkamp opgezet door het Koude Oorlog Centrum. Deze vond plaats onder begeleiding van de gidsen Erica Rompelman en René Vosseveld. In vrijwel alle straten zijn nog sporen van het bombardement te zien, al moet je er soms op worden gewezen: kleurverschillen in het metselwerk of de andere stenen waarmee de reparaties werden uitgevoerd, verdwenen versieringen. Soms werden gevels gestuct om de schade af te dekken. Dit jaar herdenken we in Nederland dat het vijfenzeventig jaar geleden is dat wij werden bevrijd van de bezetter. Mensen van tachtig jaar en ouder zullen zich de verschrikkingen van de oorlog (deels) nog goed kunnen herinneren. Juist in het voorjaar krijgen zij weer veel beelden en verhalen te zien en te horen die de vaak verschrikkelijke herinneringen weer naar boven zullen halen. Laten wij daarom vooral ook aan HEN denken; aan de overlevers, de terugkomers, de invaliden, de onschuldige kinderen. Een woord van dank aan allen die hebben geholpen om deze kleine herdenking mogelijk te maken.

'n Sliepsteen over oorlog en bevrijding

► Op 1 april is het 75 jaar geleden dat Enschede werd bevrijd. Ter gelegenheid hiervan verschijnt er eind maart een 48 pagina's tellende 'n Sliepsteen die geheel gewijd is aan de oorlog en de bevrijding. Niet alleen verhalen over de stad Enschede maar ook over De Broekheurne, Boekelo, Usselo, Lonneker en Glanerbrug.

Alle abonnees ontvangen tevens een herdruk van het boekje dat de heer C. Redert op 9 april 1945 uitgaf en waarin hij de dagen rond de bevrijding op het Hogeland beschrijft. Vreugde, opluchting maar ook verdriet. De tekst is letterlijk, dus in de spelling van het Nederlands van toen, overgenomen.

Als u zich nu op de Sliepsteen abonneert ontvangt ook u deze specials en uiteraard de komende drie nummers die dit jaar nog verschijnen. U bent abonnee voor slechts € 15,90 per jaar.

Bekendmakingen

Door Jan Brummer

Maandlooners worden speciaal verzocht onmiddellijk bij aankoop van goederen onder overlegging van het uitvoerbriefje aan Jacobs te betalen. Mocht blijken dat dit niet gebeurt dan is het onderstaande ook voor hen van toepassing.

XXXXXXXXXXXXXXXXXX.

Er wordt ten overvloede nog eens op gewezen, dat alle uitvoerbriefjes bij uitvoer van de betreffende goederen aan den portier moeten worden afgegeven. Het komt nog herhaaldelijk voor, dat de uitvoerbriefjes niet worden afgegeven, wat veel extra werk veroorzaakt.

In het vervolg wordt in een geval waarin geen uitvoerbriefje wordt afgegeven f. 0,25 extra in rekening gebracht.

Enschede, 20.3.45.

De directie.

- ▶ De heer Jean-Pierre Bosch liep bij een kringloopwinkel tegen een bijzonder document aan. Hij vond een schrift met op de voorzijde een etiket met de in fraaie letters geschreven tekst: "Bekendmakingen (vanaf 10 maart 1943 tot 7 juni 1946)". Het schrift is volgeplakt met mededelingen van de directie van N.V. Ramie Union, N.V. Textiel Union en van N.V. Kati aan het personeel. De publicaties zijn van de meest uiteenlopende aard en zullen in die jaren ook in andere fabrieken zijn opgehangen. In elke 'n Hoesbreef wordt een 'Bekendmaking' van 75 jaar geleden opgenomen.

Contactpersonen commissies

▶ Binnenstadcommissie

Georges Schafraad
Email: schafraad@gmail.com

▶ Boerderijcommissie

Jan Oldenhof
Email: joldenhof1@gmail.com

▶ Documentatiecentrum

Kor Feringa (053) 477 45 95
Email: korferinga@shsel.nl

▶ Foto- en verhalencommissie

Jan Breteler
Email: janbreteler@shsel.nl

▶ Monumentencommissie

Cees van der Velde, 06 4735 43 59 of 06 4208 92 50, ceesvandervelde@shsel.nl

▶ Loakstenen- en begraafplaatsencommissie

Harry van der Sleen (053) 852 24 94
Email: loakstenencom@shsel.nl

▶ PR-commissie

Bart Jansen, 06 3435 45 16
Email: jansebart@gmail.com

▶ Redactie 'n Sliepsteen

Geert Bekkering (053) 430 06 91
Email: geertbekkering@shsel.nl

▶ Historische Kring Glanerbrug

Joop Kwakman (053) 461 38 53
Email: joopkwakman@shsel.nl

▶ ICT

Tjibbe Knol Email: tjibbeknol@shsel.nl

Onbekend maar niet onbemind

- ▲ Op 24 maart opent burgemeester Onno van Veldhuizen de door de Historische Sociëteit opgezette foto-expositie met 50 foto's van de bekende Enschedese persfotograaf Henk Brusse. Van één van de getoonde foto's is ons niet bekend op welke locatie deze gemaakt is. Hopelijk heeft iemand van u hierop het antwoord. Reacties graag naar janbrummer@shsel.nl. De expositie vindt plaats in Prismare aan de Roomweg 167. De opening is op vrijdagmiddag 24 maart a.s. tussen 15.00 en 16.00 uur.

- ▲ Op de in de februari Hoesbreef geplaatste foto hebben wij veel reacties ontvangen. De meesten meldden dat het een ereboog betrof in de Rietmolenstraat. Jan Marinus Jansen was erg gedetailleerd in zijn reactie: *Het betrof de intrede van dominee G. Leendertse in de Vrije Gereformeerde Gemeente op 5 augustus 1934. Zij had destijds een kerkzaal in de Riemolenstraat 78.*

VRIJE EVANG. GEM.
Beroepen te Enschede Cand. G. Leendertse te Apeldoorn. Ds. Leendertse hoopt Zondag 5 Aug. zijn intrede te doen.

- ▲ *Krantenbericht in Dagblad Tubantia, juli 1934.*

Bedrijfsnaam op voormalige Ariënsgedachteniskerk

▲ De voormalige Ariënsgedachteniskerk aan de Hogelandsingel 39.

Foto Wim Corduener

In 1954 is aan de Hogelandsingel de Ariënsgedachteniskerk gebouwd. Samen met, de in dezelfde tijd gebouwde, Vredeskerk aan de Varviksingel waren deze kerken bedoeld voor de bewoners van de toenmalige stadsuitbreidingen aan de zuidkant van Enschede. Onder andere in het Hogeland, het Varvik en het Diekman.

Door **Jan Breteler**

In 2016 is de Ariënsgedachteniskerk gesloten in het kader van de noodzaak voor de katholieke kerk om het aantal kerken in Enschede sterk te beperken. Voor de Vredeskerk geldt dat deze door de PKN-gemeenschap (Protestantse Kerk Nederland) is aangewezen als een centrale kerk in Enschede onder de nieuwe naam Ontmoetingskerk. Daarbij zijn meerdere kerken op andere locaties afgestoten. Per 1 juni 2017 is de Ariënsgedachteniskerk aan de eredienst onttrokken. In januari 2016 had het bisdom al overeenstemming met de naastgelegen meubelzaak Mokana over de verkoop van de kerk.

Het parochiehuis naast de kerk is vooralsnog eigendom van de kerk, daar

wonen priesters die met emeritaat (pensioen) zijn.

Aan de verkoop ging nog wel enige commotie vooraf omdat een Syrisch-Orthodoxe groep die de kerk al huurde voor haar erediensten van mening was dat zij de eerst aangewezen koper was. Mokana kwam met een hoger bod en de Syrisch-Orthodoxe groep heeft de Verrijzeniskerk in de Wesselerbrink gekocht. Het bisdom heeft aan de verkoop geen enkele beperkende voorwaarde verboden, behalve dat het geen moskee mag worden.

De nieuwe eigenaar is volledig vrij om het pand naar eigen inzicht te gebruiken en aan te passen.

Een beperking ligt er echter wel: het voormalige kerkgebouw is een gemeentelijk monument. En vanuit de gemeente liggen er dus wel bepaalde beperkingen die betrekking hebben op het behoud van het gebouw.

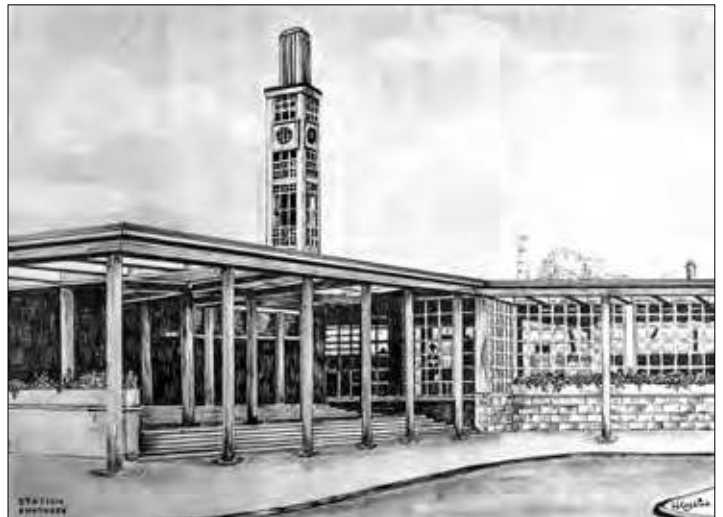
Sinds medio 2017 is de voormalige kerk in gebruik bij Mokana Meubelen. Als opslag en verkoopruimte. Er bestaan plannen voor een interne verbouwing, maar die zijn nog niet concreet geworden. Wel heeft Mokana recentelijk haar logo op een groot bord aan de gevel bevestigd.

Lag de verkoop aan een meubelzaak al gevoelig bij de voormalige kerkgan-

gers, dit bord rakelt die gevoeligheden opnieuw op.

De vraag die nu voorligt is of het aanbrengen van het bedrijfslogo op het gebouw in strijd is met status van gemeentelijk monument. Over smaak valt niet te twisten. Mokana heeft gekozen voor uniformiteit met de bedrijfsnaamborden op de naastgelegen panden aan de Hogelandsingel, waar zij inmiddels een hele serie panden in gebruik heeft. Het aanbrengen van de bedrijfsnaam op de gevel is op zich altijd toegestaan. De vraag is of hiermee het gebouw zelf wordt aangetast. Het bord kan immers weer verwijderd worden.

Voor een inwoner van Enschede is dit bord een stap te ver. Hij vindt het niet alleen erg lelijk, maar ook in strijd met de status van gemeentelijk monument. Hij stelde daarover vragen aan de SHSEL, maar wij zijn niet de partij die daarover kan oordelen. Niet over de esthetische kwestie, en zeker niet over de juridische. Wij hebben de persoon geadviseerd om de vraag voor te leggen aan het monumentenloket van de gemeente. Dat heeft hij gedaan en daar is deze vraag momenteel in onderzoek. Wij zijn allen heel erg benieuwd naar het oordeel van de gemeente.

Pentekeningen van stations Enschede

▲ Onlangs kreeg onze voorzitter een tweetal pentekeningen aangeboden van het station in Enschede. Links van het oude station aan de Parkweg en rechts van het huidige station. De tekeningen waren al een aantal keren van eigenaar gewisseld en de oorspronkelijke herkomst is niet meer te achterhalen.

De tekeningen zijn gesigeneerd met H. Kortink. Na enig zoeken op internet vond ik tot mijn verassing de naam van Hennie Kortink. Voor degenen die al langer lid zijn van de SHSEL en de

Sleepsteen lezen is dat geen onbekende naam. Hennie Kortink is een aantal jaren de vaste tekenaar van de Sleepsteen geweest en van zijn hand zijn in de loop der jaren heel wat afbeeldingen verschenen. Hennie Kortink is alweer een aantal jaren niet meer onder ons. Maar het is mooi dat deze tekeningen weer thuis zijn. We laten de tekeningen inlijsten en ze zijn dan te zien in onze ruimte in Prismare.

Jan Breteler

Kunstwerk Ei van Ko

► Op het artikel in de vorige Hoesbreef over het Ei van Ko kregen we een reactie van een van onze leden. Wat bijna niemand weet; er is in de stenen ring aan de buitenzijde, ongeveer ter hoogte van het pand van Jamin een steen ingemetseld met de inscriptie H W (Haiko Wierenga) aan de bovenzijde en 2-10-81 aan de zijkant. Daarmee is het dus formeel als laatste steen van het stadserf gelegd en is het kunstwerk Ei van Ko gedoopt. Of daarbij ook een ceremonie aan te pas is gekomen, vertelt het verhaal niet.

Jan Astrego

Eerste voetbaldode in Nederland

► Misschien schrikt u van bovenstaande kop maar het betreft een voorval van 132 jaar geleden. In het kader van ons Augmented Reality project op het Boerenkerkhof hebben wij een beknopte geschiedenis beschreven van zo'n twintig personen die daar begraven liggen. Een van hen is Thomas Tattersall. Hij overleed op 17-jarige leeftijd nadat hij bij een voetbalwedstrijd als speler van PW (voetbalclub Prinses Wilhelmina) een fatale schop in zijn buik kreeg. Het graf van Thomas is geheel onder het gras verdwenen en mogelijk ook vernield. Toen wij onderzochten wat er aan een eventueel herstel gedaan zou kunnen worden, deed zich het ongelofelijke toeval voor dat iemand zich vaag herinnerde de steen met inscriptie en zuil ergens gezien te hebben. Vraag niet hoe en waar maar de steen is weer terecht. Met subsidie van de Rabobank wordt de steen weer in oude luister hersteld en kan hierdoor ook het verhaal van de familie Tattersall verteld worden.

▲ De teruggevonden grafsteen van Thomas 'Tommy' Tattersall.

den onthuld worden. Mocht u hiervan getuige willen zijn, dan bent u eveneens welkom.

Georges Schafraad
Binnenstadcommissie

Op zaterdag 4 april a.s. om 12.00 uur zal deze steen met zuil in aanwezigheid van nabestaanden en genodig-

Brood & Banketbakkerij Maison Jagers

▲ Op deze foto uit ca. 1934 staan v.l.n.r. Anna Jagers, de 1e verkoopster Rie Goossens en Johannes Jagers. Zij staan hier voor de winkel aan de Hengelosestraat 11.

De bakkerij van Leo Jagers heeft een rijke historie als brood- en banketbakker en is zeker in Enschede een begrip.

Door **Georges Schafraad**

Bij de familie Jagers is, zoals het vroeger vaker ging, het beroep overgegaan van vader op zoon. Zo was Gerhardus sr., de opa van Leo, broodbakker in Leeuwarden en zijn zoons Marinus en Gerhardus jr. hadden een bakkerszaak en beschuifabriekje aan de Berfloweg in Hengelo. Marinus was tevens voorzitter van Bakkersvereniging "Eendracht" en Gerhardus jr. was tevens secretaris van de Vereniging ter Bevordering van het Vreemdelingenverkeer. Dat het vakmensen waren blijkt wel uit een vermelding in Dagblad Tubantia van september 1926 waarin staat dat de gebroeders Jagers in Parijs een bekroning behaalden. Jagers was in 1928 ook vertegenwoordigd op de bekende tentoonstelling IBEX op het Zeggelt. Er werd een prijs in de wacht gesleept in zowel de categorie brood als speculaas.

De vader van Leo liet in december 1930 'Brood- en banketbakker Johannes Jagers' inschrijven in het Handelsregister in Enschede en opende de eerste winkel aan de Hengelosestraat op nummer 11. Johannes, geboren in 1906 te Hengelo, deed het werk in de bakkerij en zijn vrouw Anna, geboren in 1901 te Lemmer, die hij in Leeuwarden had leren kennen, stond in de winkel.

Tien jaar later, in oktober 1940, verhuisde Jagers naar de huidige locatie aan de Korte Hengelosestraat 20. Dit pand was aanmerkelijk groter waardoor een groter assortiment aan gebak aangeboden kon worden.

Het bakkersvak zat de familie Jagers in het bloed. Van kinds af aan hielp Leo zijn vader in de bakkerij en de fijne kneepjes van het vak leerde Leo bij de bakkersopleiding van bakker Groenewoud in Leeuwarden. Al op 17-jarige leeftijd was Leo de jongste bakkerspatroon in Nederland. Leo nam de bakkerij in Enschede in 1956 van zijn vader over en waar nu de bloemenzaak van Mimosa in de Korte Hengelosestraat zit, heeft Jagers van 1956 tot 1969 ook nog een lunchroom

gehad. Aan het Van Heekplein kwam in 1953 een tweede vestiging van Jagers en een paar jaar later een derde in winkelcentrum Deppenbroek. Een specialiteit van Jagers was het maken van roomchocolade volgens een geheim familierecept. In 1956 verkocht Leo aan Nico van Heek, van de textielfabriek Schuttersveld, 2000 stuks chocolade pijl en boog, volgens het bedrijfslogo. Dit was een kerstgeschenk voor het personeel en relaties. In feite was Jagers tot 1969 uitsluitend een patisserie want in dat jaar werd de bakkerij van Holtkamp in de Sumatrastraat overgenomen en pas vanaf toen werd er ook brood verkocht. Dit was ook een flinke impuls voor de omzet. In 1999 deed Leo Jagers de zaak over aan een nieuwe eigenaar; Tonnie Schulten. Wel bleef Leo aan de zaak verbonden als adviseur en vanwege de goede naamsbekendheid bleef de zaak ook voortbestaan onder de naam Jagers. Met de overname in maart 2020 door bakkerij Nollen is hier nu, na 90 jaar, een einde aan gekomen maar gelukkig blijven de drie winkels geopend met hetzelfde personeel.

Aquareel van Rodenbach

▲ Een van de twee aquarellen en een potloodtekening aangeboden door de heer Fahmi Yigit.

In de Hoesbreef van afgelopen december hebben wij melding gemaakt van ons verzoek aan de gemeente om het voormalige Hotel Modern/Rodenbach de monumentenstatus te verlenen en over de cultuurhistorische waardestelling die de gemeente daarvoor laat uitvoeren.

Door **Jan Breteler**

Dat onderzoek is in uitvoering en de erfgoedorganisaties in Enschede zijn daarbij betrokken.

Afgelopen 4 februari waren Jan Astrego en Jan Breteler opnieuw op bezoek bij Modern/Rodenbach omdat op die dag de heer Daan Schaars van het Monumenten Advies Bureau uit Nijmegen de hele dag onderzoek en opnames deed. Zijn bureau voert in opdracht van de gemeente Enschede de waardestelling uit.

Ook de heer Fahmi Yigit was namens de eigenaar van het pand aanwezig. Gezamenlijk hebben we een eerste ronde door het pand gemaakt waarbij opnieuw duidelijk werd dat het pand in

▲ Van links naar rechts: Daan Schaars van het Monumenten Advies Bureau, Jan Astrego en Fahmi Yigit.

de loop van de tijd vele keren is verbouwd, niet altijd ten goede, maar dat er ook nog veel waardevols bewaard is gebleven dat de moeite van het behouden waard is.

Aan het eind van de rondgang bood de heer Fahmi Yigit namens de eigenaar twee aquarellen en een potloodtekening aan aan de SHSEL. Hierop staan afbeeldingen van Rodenbach. Zowel van hun oorspronkelijke pand aan de Noorderhagen 7 als van de Parkweg. Deze werken

hingen in het pand. Wij hebben deze geschenken aanvaard.

De aquarellen zijn gesigeneerd door Arie Kuijpers, de tekening door U. Hartwig. Over de beide kunstenaars hebben wij nog geen nadere informatie kunnen vinden. We laten de werken keurig inlijsten. In het contact met de heer Daan Schaars hebben wij vanuit de erfgoedverenigingen nogmaals benadrukt dat niet alleen de bouwhistorie van het pand van belang is, maar dat juist Modern een belangrijke rol speelt in de beleving en ervaring van veel Enschedeërs. De concerten in de jaren 50, 60 en 70, het 'huis' van The Buffoons, de Tea-beat, de bijzondere glazen dansvloer en nog heel veel andere activiteiten. Dus met name het voorste deel van het pand speelt een belangrijke rol in de verhalen van de inwoners van de stad. Daan Schaars heeft dit goed opgepakt en neemt dat deel van de historie nadrukkelijk mee in zijn rapport, zo heeft hij toegezegd. Op zijn verzoek hebben wij hem voorzien van beeldmateriaal uit die periode. Voor zover dat bij ons aanwezig was. Wij wachten op het concept van de waardestelling.